

Nahlédnutí do typologie městských staveb - neobytných

A. Venkov - pokračování
B. Zastavovací soustavy

Obsah předchozí přednášky

C. "Vnitřek města"

přesněji: CHARAKTERISTICKÉ TYPY MĚSTSKÝCH STAVEB

Tato kapitola je pouze doplňková

Dokresluje představu o městě. Téma se neprobere ani systematicky, ani úplně. Jde o inspiraci pro Vaše další studium, pokud Vás téma města bude zajímat.

Kde začít ze studiem?

*Základem jsou **Dějiny hmotné kultury I. a II.***

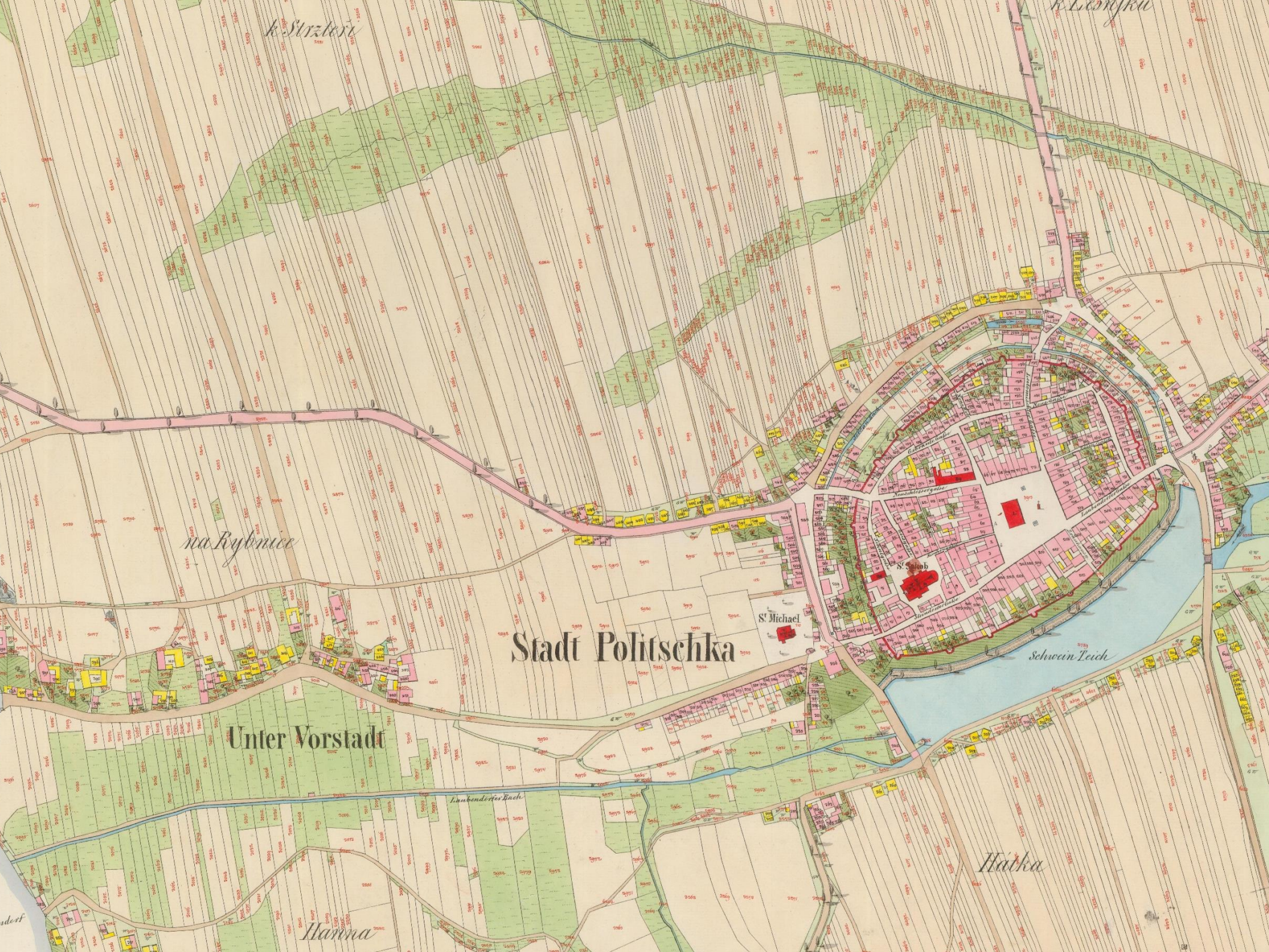
- uvedeny již v minulé přednášce.

Hoffmann, František: **Středověké město v Čechách a na Moravě. 2., rozšíř. a uprav. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 712 s., obr. (Česká historie. 20.) [1. vyd. Praha, Panorama 1992: České město ve středověku] ISBN:978-80-7106-543-2**

Velmi užitečný úvod do historického kulturního, společenského a sociálního obrazu středověkého města. Autor je historik. Informace o projevech stavební kultury přejímá od jiných autorů. Někdy je zjednodušuje.

Síla práce je právě v obrazu společnosti, jejího života a uspořádání.

Užitečný přehled literatury.

k Strzelitz

k Politzschka

na Rybnice

Stadt Politzschka

Unter Vorstadt

St. Michael

St. Jakob

Schwan Teich

Lankendorfer Bach

Halka

Hanna

ort

Založení Poličky

Dne 27. srpna **1265** král **Přemysl Otakar II.** zmocnil **Kunráta z Limberka.** by založil město Poličku i **aby pozemky v obvodu města na míli se rozkládajícím rozprodal osadníkům.** Kunrát z Limberka, zakladatel města Poličky, obdržel pro sebe a své mužské potomky soudnictví v městě i po vesnicích obvodu poličského podle práva vysokomýtského. Z důchodů rychty poličské měly připadati komoře královské dvě třetiny a rychtáři poličskému zbytek. Podrobně vymezena byla touto zakládací listinou pravomoc městského rychtáře poličského i rychtářů vesnických. K rychtě poličské byly dány 2 svobodné lány, 2 chlebné krámy, 2 masné krámy, 4 mlýny v okolí a svobodná krčma v Limberku. V obvodu mílovém nemělo býti jiné krčmy vesnické.

Z pozemků tohoto obvodu městského, na 800 lánův měřících, bylo 50 lánův přiměřeno k městu a držitelé jejich byli na 18 let osvobozeni ode všech platů a dávek, a zakladatel obdržel z těchto 50 lánů 5 lánů.

Po těchto 18 letech mělo býti dáváno králi z každého lánů čtvrt hřivny stříbra litomyšlské váhy a 6 korců žita a 6 korců ovsa míry litomyšlské. Noví osadníci byli osvobozeni od cel a mýt a do 2 let od povinnosti, odpovídati na soudě kromě pro dluhy. Silnice obecná měla jíti od Vysokého Mýta Poličkou k Brnu a mělo se na ní platiti za městem Poličkou mýto stejné jako ve Vysokém Mýtě. I český text pozdější dobře vystihuje tehdejší stav, mluví o novotném vzdělání a vštípení města Poličky.

*Kunrát z Limberka je lokátor - podnikatel/developer
- jeho zisk představuje díl výnosu z rychty (tj.soudní poplatky) a další požitky*

měšťané - osídlenci získají polnosti, mají daňové prázdny 18 let

Kouřim - agrární město

Kouřim velmi velkoryse založená
neobstála v konkurenci dynamicky
rostoucího horního města Kutné Hory

následoval hospodářský propad
významnou složku obživy měšťanů
tvořilo až do 20. století zemědělství

**šipkou označeny měštanské stodoly
vně městských hradeb**

Kouřim - měšťanské stodoly

Třeboň, plán města z r. 1669

výřez se seníky na lukách měšťanů

Městská opevnění

dlouhá tradice výzkumu
osobnosti:

Dobroslava Menclová

Tomáš Durdík

Vladislav Razím

*autor se specializuje na výzkum fortifikaci
hradních i městských*

nejnovější publikace:

1) Razím, Vladislav: **Řeč středověké fortifikační architektury:
terminologie a její souvislosti.**

1. vydání V Praze : Národní památkový ústav, 2018.
250 stran : ilustrace plány ; ISBN:978-80-86516-96-7

2) Týž:

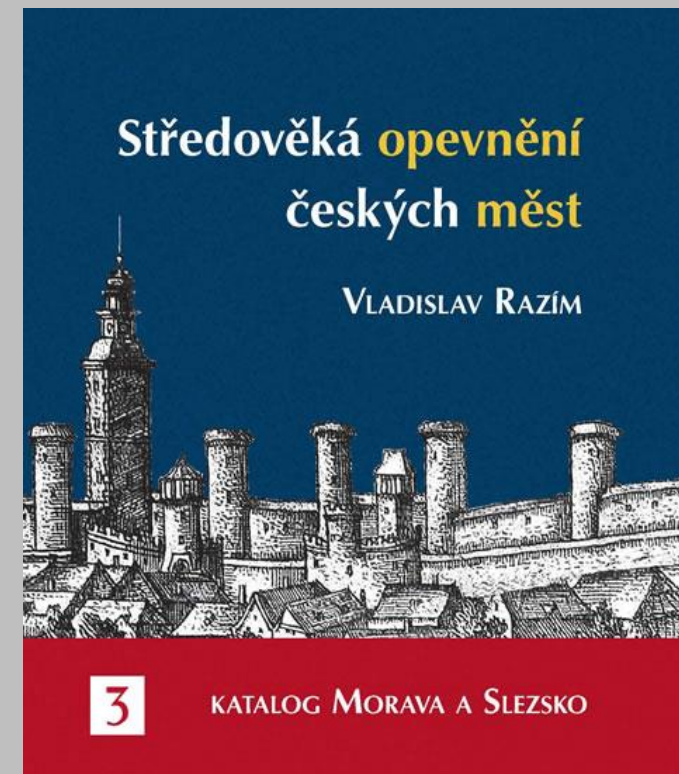
Středověká opevnění českých měst, 3. díl

1. vydání Národní památkový ústav v Praze, 2019

Třetí, závěrečný svazek knihy, kterou Národní památkový ústav vydává z praktických důvodů postupně v letech 2019–2021 (3. díl – katalog pro území Moravy a Slezska 2019,

2. díl – katalog pro území Čech 2020,

1. díl – výklad (systematický souhrn) 2021.

**Městské opevnění
model Kouřimi
kolem r. 1400**

Snímek je otočendo stejné polohy jako model na předchozím obrázku (sever dole)

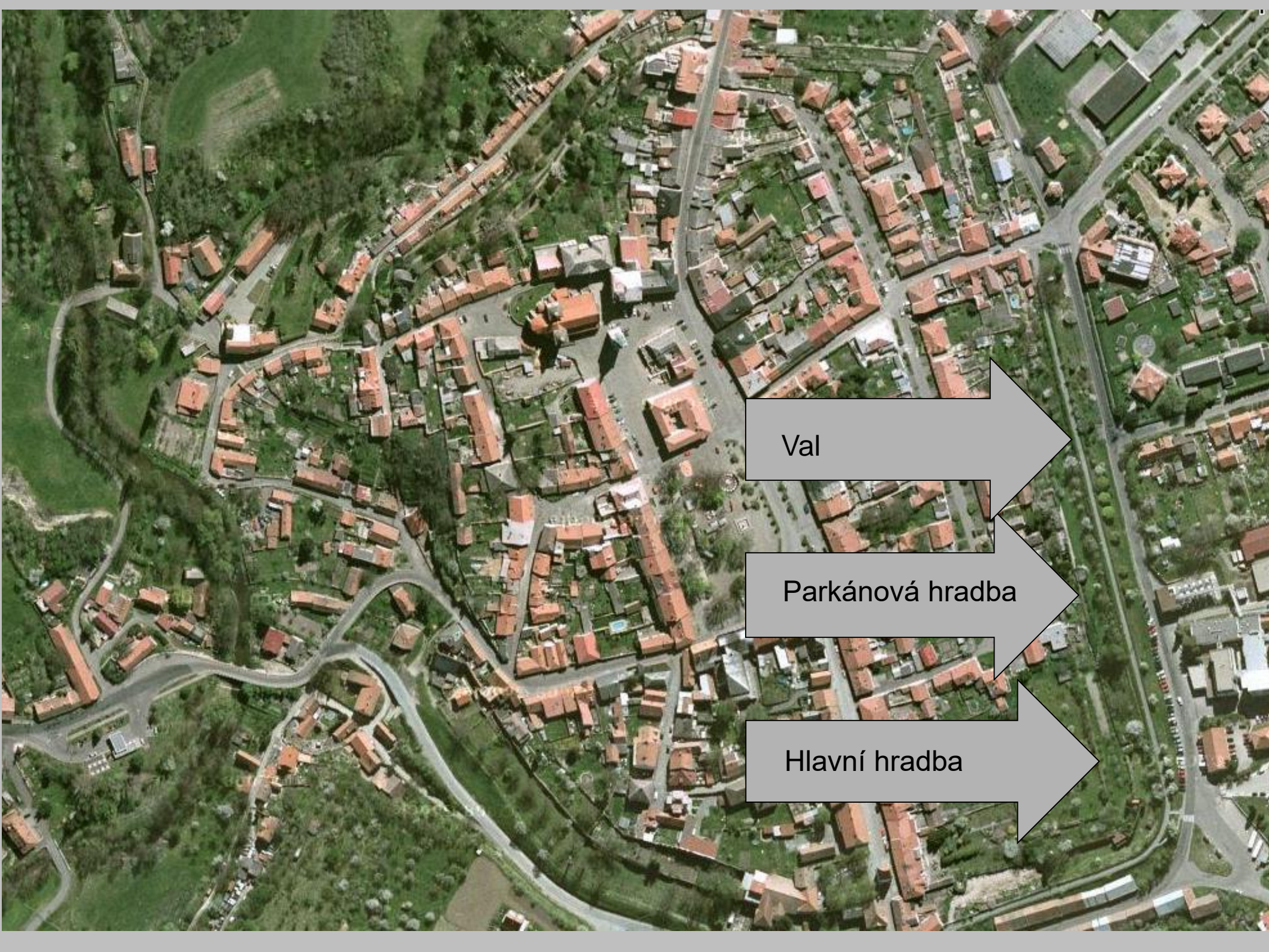

Hlavní hradba

Parkánová hradba

Hlavní hradba

Val

Parkánová hradba

Hlavní hradba

Jeden z nejdochovalejších městských hradebních systémů u nás

**Parkánová hradba
a dno příkopu**

Pěší komunikace na vrcholu valu

Opevnění královského města Kolína

pohled z ochozu kostela sv. Bartoloměje na opevnění:
V pohledu

1. hlavní hradba
2. travnatá plocha parkánu
3. břechťanem zarostlá parkánová hradba
4. dům s taškovou střechou stojí na dně příkopu

Úhel
pohledu
vyznačen
v půdorysu

Pozor!

Městské opevnění není jen zeď!

Je to celý systém zděných částí a terénních úprav

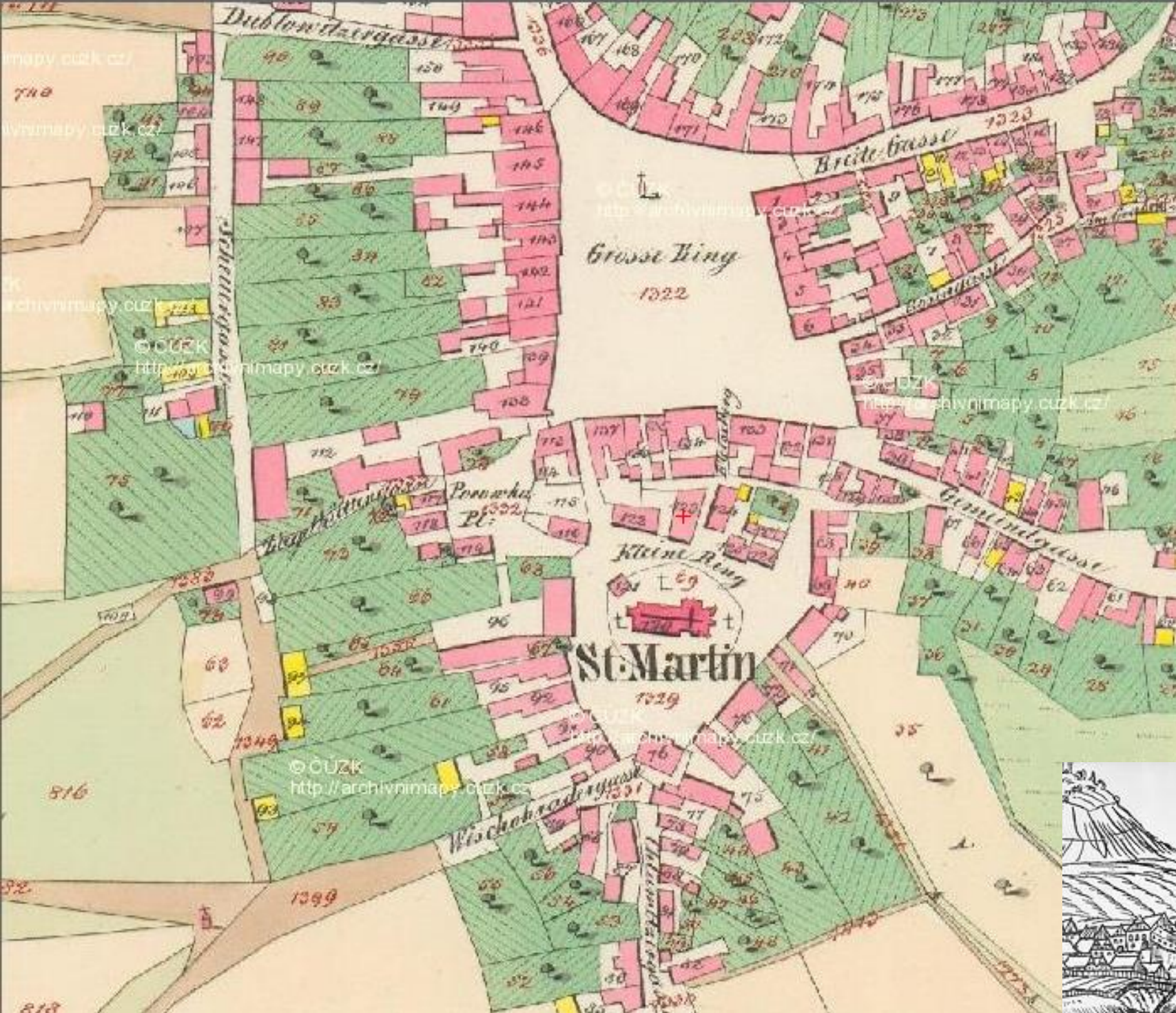
tenkými čarami vyznačeny hlavní a parkánová hradba, sprejem vyznačen příkop

I tam, kde hradba zanikla, je obrys města pevný - stopa opevnění bývá dlouho v půdorysech měst patrná

Pevný obrys

Sedlčany

ohrazen
je pouze
kostel

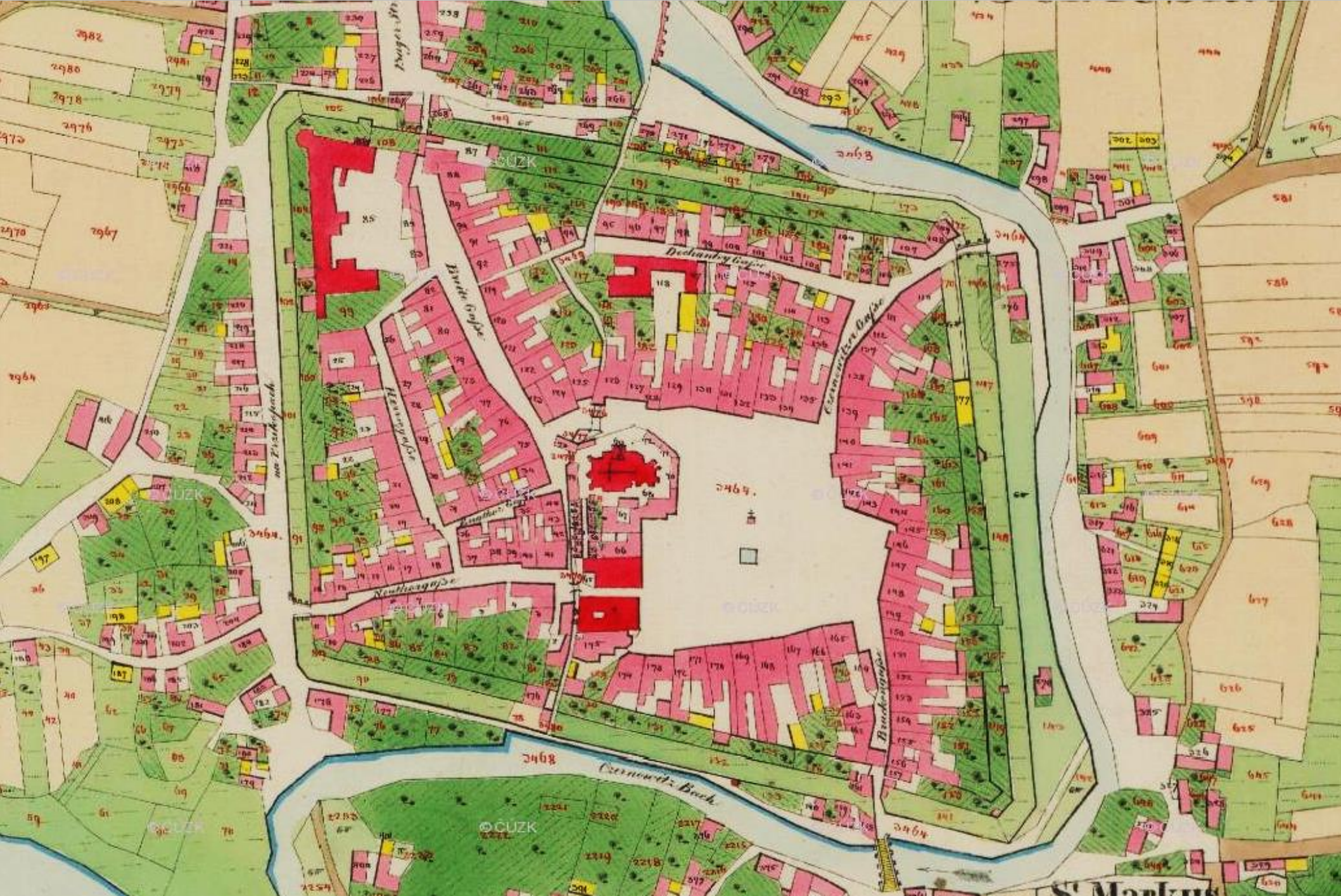

Neopevněné město - obvod je "roztřepený"

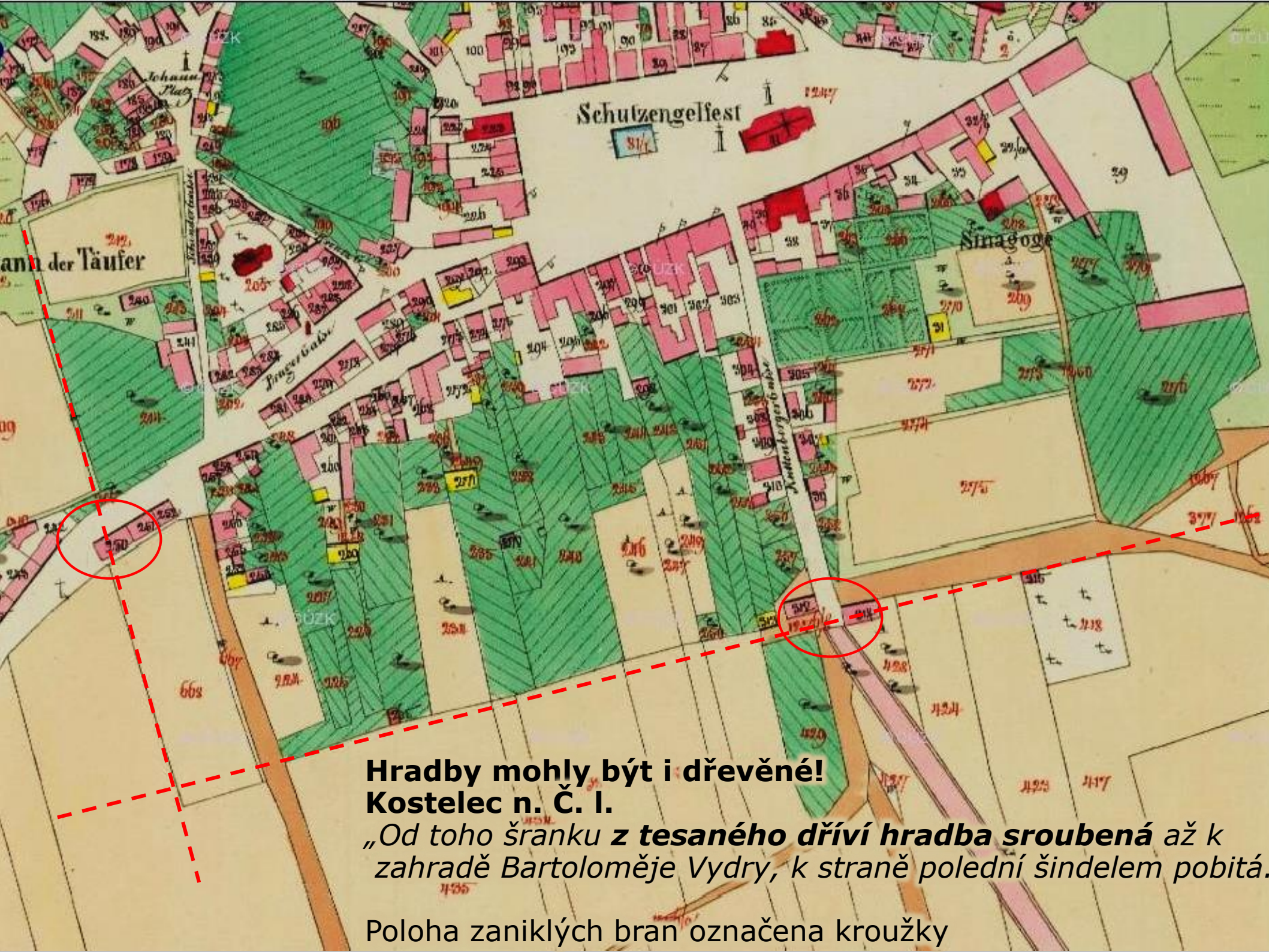

Město opevněné druhotně

Slavonice

Soběslav - rostlý městský půdorys druhotně uzavřený v opevnění

Hradby mohly být i dřevěné!
Kostelec n. Č. I.

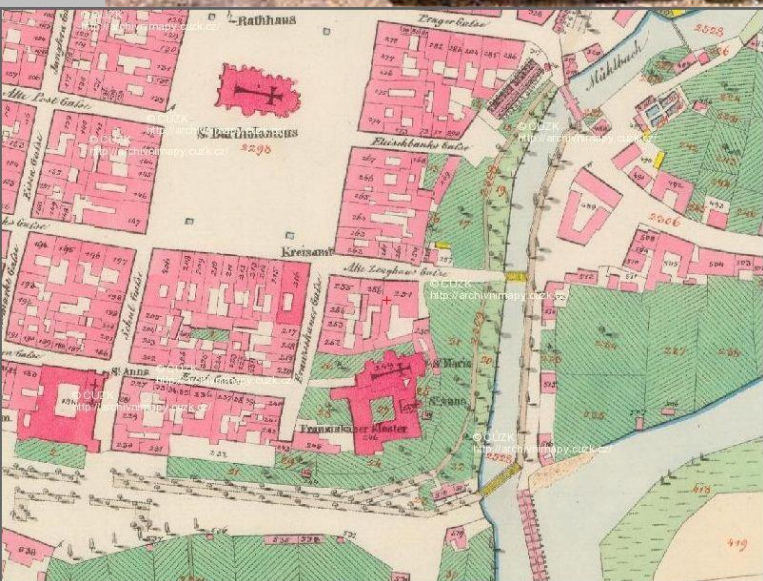
„Od toho šranku z tesaného dříví hradba sroubená až k zahradě Bartoloměje Vydry, k straně polední šindelem pobitá.“

Poloha zaniklých bran označena kroužky

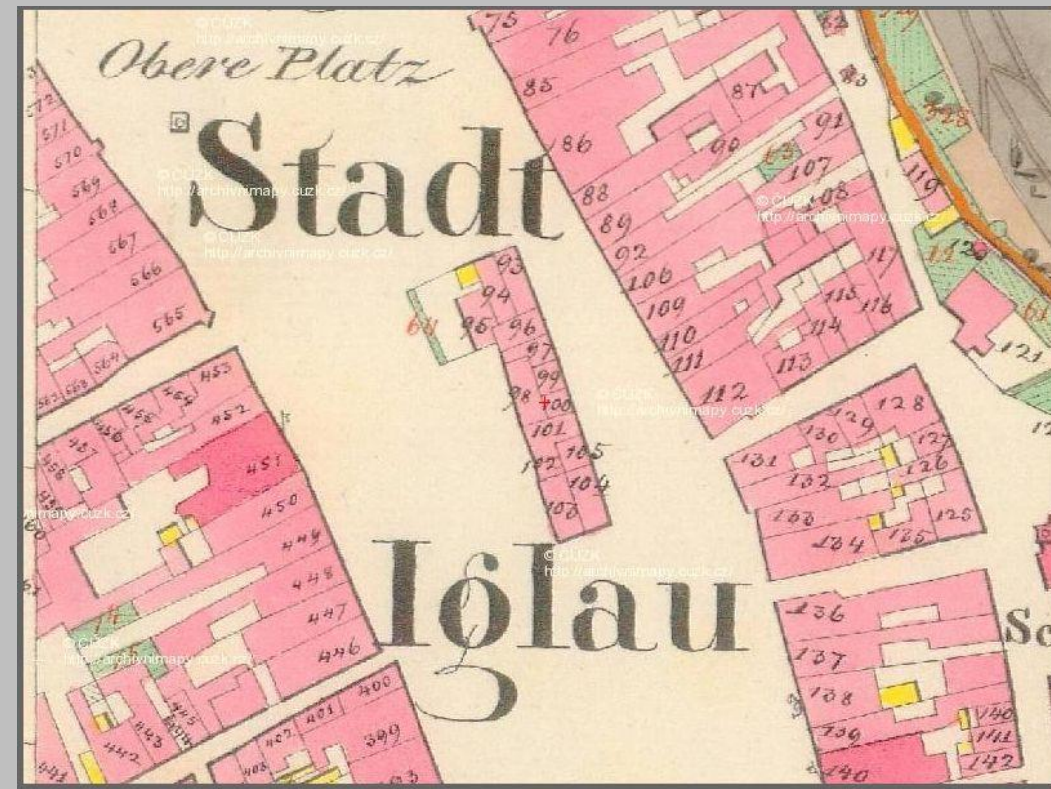
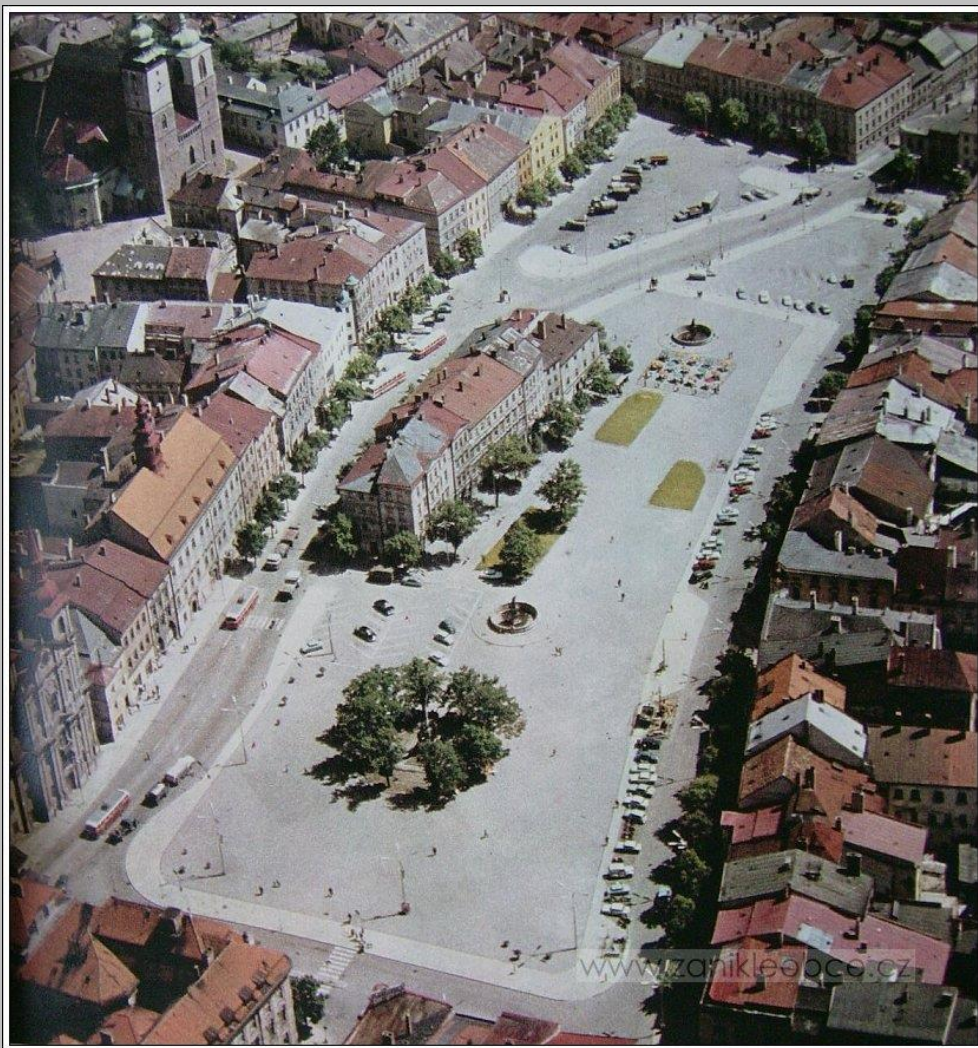
Vyobrazení dřevěné hradby

Michael Wohlgemut, *Schedelsche Weltchronik*,
1493, S. 174b-175a.

Stavby na ploše náměstí

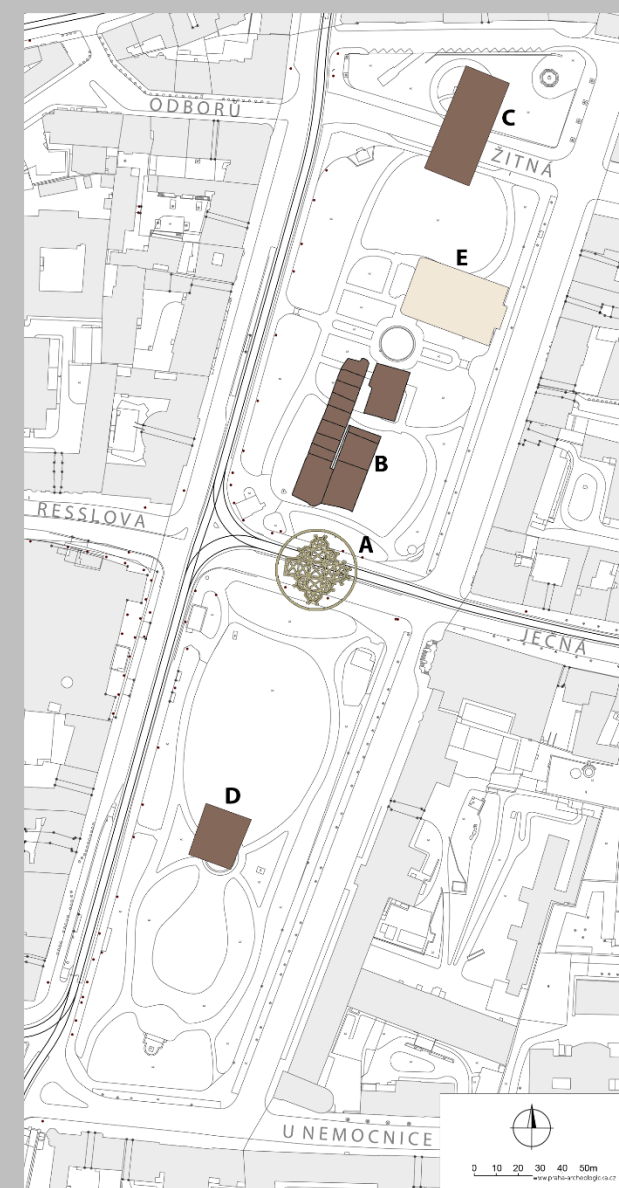
Plzeň
u zaniklé hřbitovní zdi kostela
stála a budova školy
a krámce

Jihlava špalíček "grecl"

vznikl na pozůstatcích tržní haly
(typická náležitost větších
západoevropských měst)

Karlovo náměstí.

Nejvýznamnější historické stavby s vyznačeny s využitím Hergetova plánu Prahy z roku 1790 a plánu Prahy a Vyšehradu na základě mapování stabilního katastru z roku 1856. Rekonstrukce kaple dle V. Mencla (1948). A – kaple Božího Těla, odstraněna 1791; B – skupina 12 městských domů tzv. “špalíček” čp. 294–305, odstraněny 1863; C – slanečková bouda (underlák), odstraněna 1863; D – bývalá jezuitská pekárna čp. 306, později obecní vězeň-ský špitál, zbořen 1863; E – blíže neurčitelná dřevostavba funkční ve 40. až 60. letech 19. století. Podle J. Podlisky 2013.

Wroclaw

Velké tržnice na náměstích evropských měst

Paderborn

Radnice sídlo městské samosprávy výraz městské autonomie

u nás vzniká později, než v západní Evropě

Dlouho přetrvává zásadní význam rýchtáře, jako zástupce feudální moci (panovníka)

samospráva se prosazovala obtížně

Radnice často vzniká spojováním postupně skoupených obytných domů

Řezno/Regensburg, radnice z pol. 13. stol.

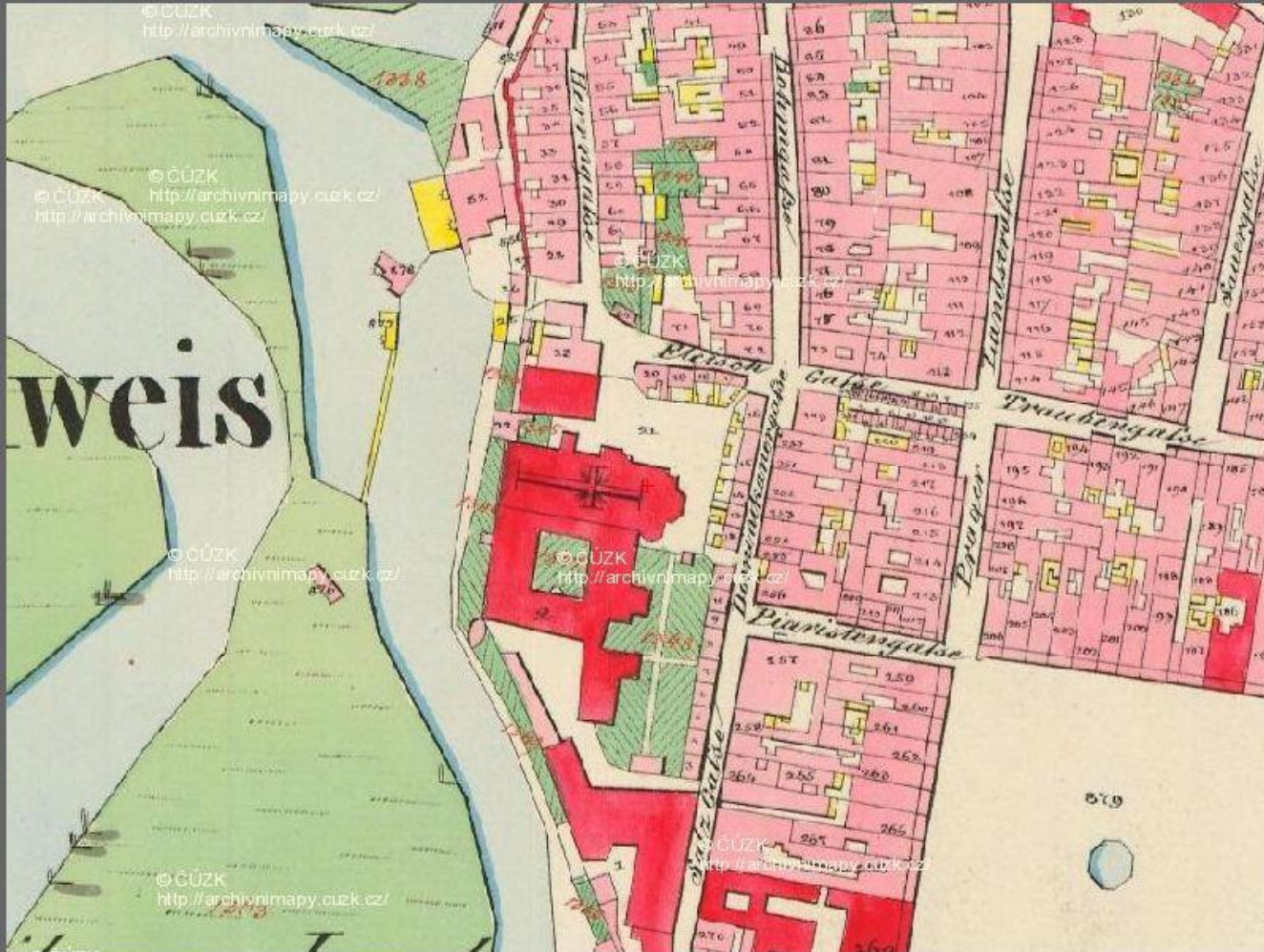

Masarykovo náměstí čp. 96 - 1
Jihlava

přízemí M 1:200
11/2004

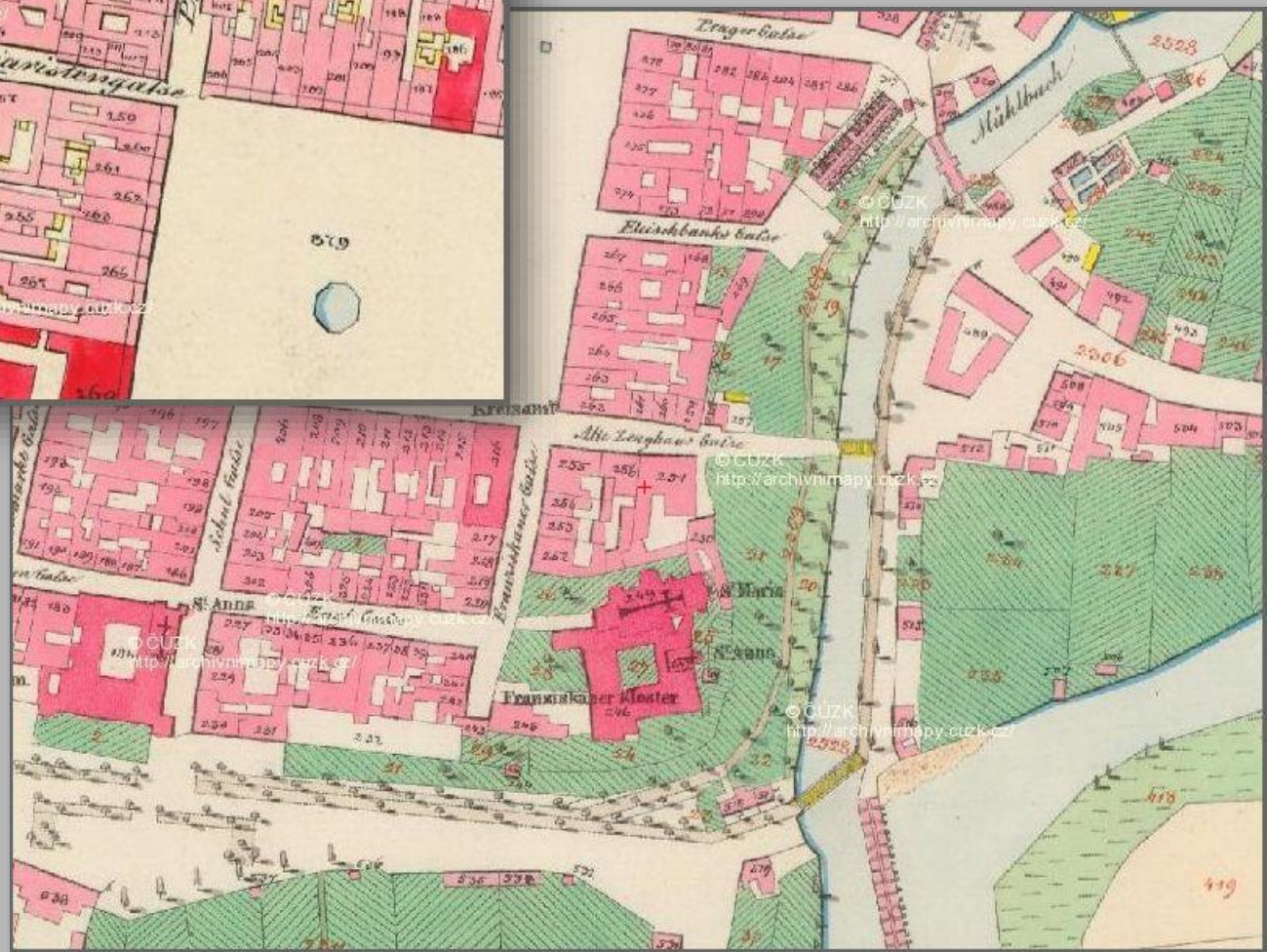
Srostlice původně
tří městských domů
byla
sjednocena společnou
fasádou až r. 1786

**Mendikantské kláštery
v příhradebních
partiích středověkých
měst**

Plzeň, františkáni

České Budějovice, dominikáni

Masné krámy, v rozvinuté podobě zděná stavba, zpravidla bazilikálního uspořádání
Každý krámeček je evidován a zpoplatněn jako samostatná jednotka

Neustadt an der Orla, masné krámce z r. 1475

Pražské masné krámy

Staré Město

České Budějovice

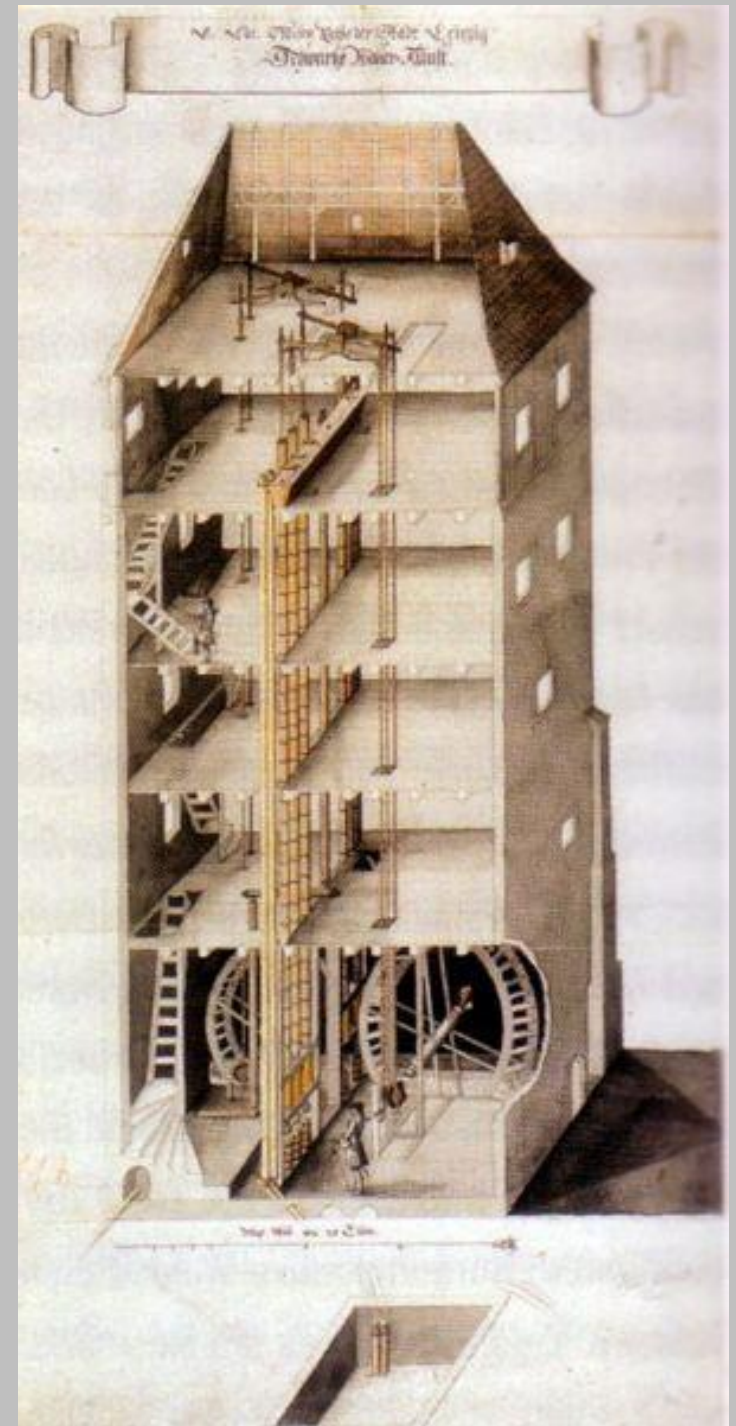
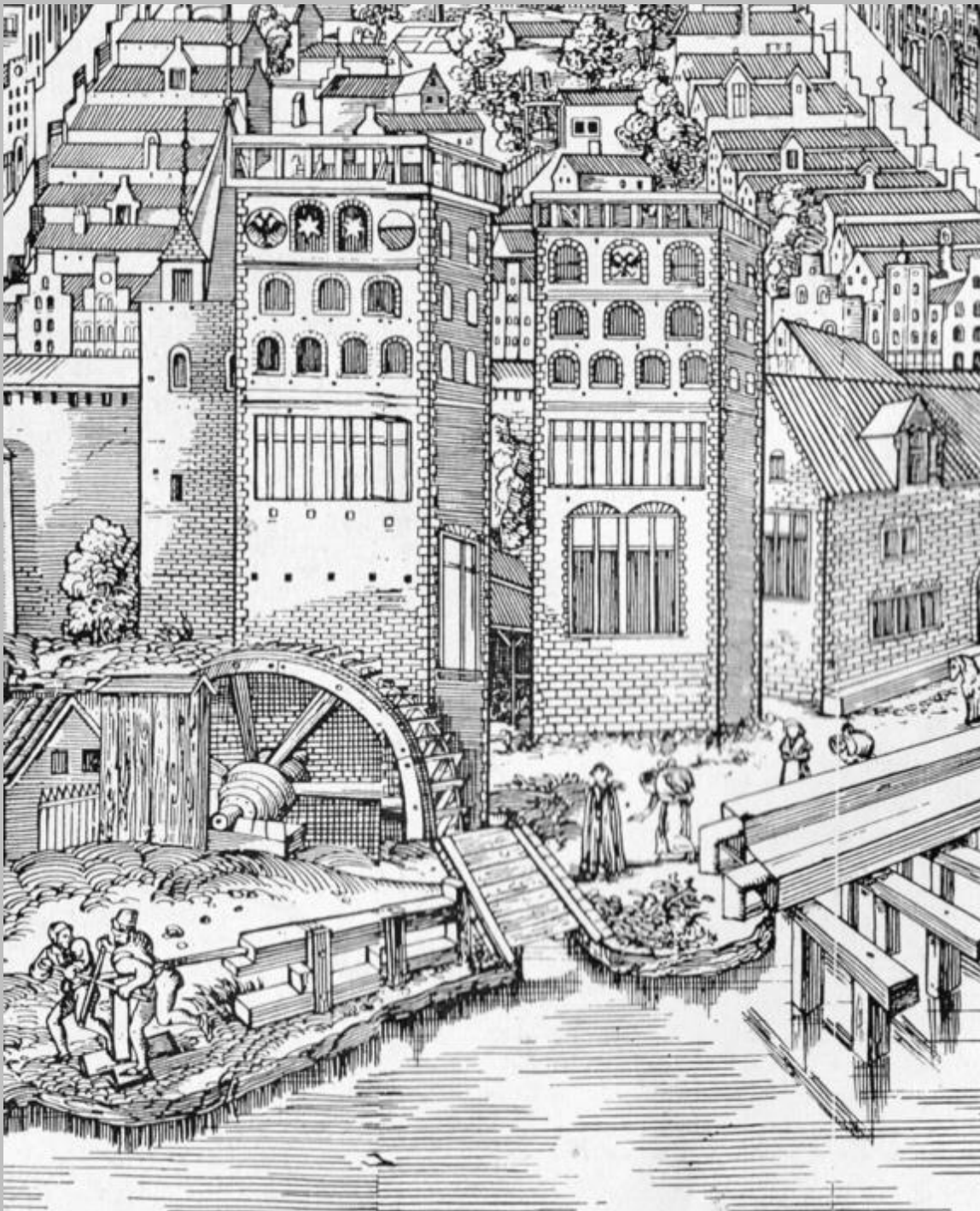
**Pražské Kotce
na Langweilově modelu**

Pražská středověká tržnice Kotce

Původně bazilikální
stavba

Pohled zachycuje průhled
do původně kryté střední
uličky
- převýšené střední lodi
v domech po obou stranách
zachovány boční lodě
baziliky s krámcí

Městské vodárny

Zürich, na břehu před vodárnou se vrtají roury z kmenů stromů

**Vodovodní potrubí
dřevěné, s kovovými spojkami**

Plzeň,
vodárna

Bylo to trochu nesoustavné.

Mohla by tam být

ještě řádka témat (např. židovská komunita ve městě,
sociální topografie města,
ale i lázně
sklady dříví,
výrobny atd.)

Měla jsem ty obrázky sesbírané a bylo mi líto jich nevyužít.